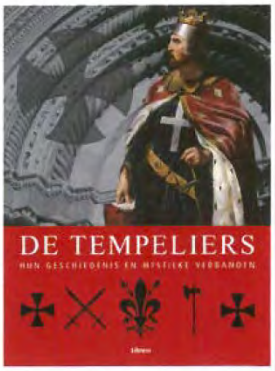
MARILYN HOPKINS, *DE TEMPELIERS. HUN GESCHIEDENIS EN MYSTIEKE VERBANDEN.*
(LIBRERO: KERKDRIEL 2008), 144 BLZ.,€ 7, 95.

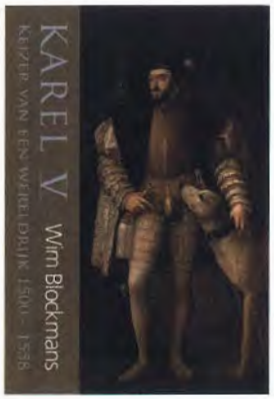
De Orde van de Tempeliers heeft slechts tweehonderd jaar bestaan, toch zijn veel mensen gefascineerd geraakt door de mysteriën rond deze kruisridders. Over het stichtingsjaar en het doel van de middeleeuwse orde verschillen de meningen. Algemeen wordt aangenomen dat de officiële oprichting in 1118 was, maar dat in de jaren ervoor geheime bijeenkomsten en verborgen activiteiten van de betrokkenen verspreid over Europa plaatsvonden. Sommige bronnen menen dat de stichters van de orde nauw verbonden waren met het cisterciënzerklooster Sceborga in Noord-Italië, dat onder leiding van Bernardus van Clairvaux stond. Uit andere bronnen blijkt dat de leiders van de tempeliers allemaal - aangetrouwde - familieleden waren van de Franse graaf Hugo I van Champagne. Marilyn Hopkins, mediëviste en tempelierexpert, onderzocht de geschiedenis en de mystieke verbanden van de orde. In haar inleiding merkt ze op dat enkele van haar theorieën afwijken van de gangbare interpretaties van de feiten. Desondanks blijft ze overtuigd van haar gelijk. De orde had zich tot doel gesteld de voornaamste pelgrimsroutes tussen de oude Palestijnse stad Jaffa en Jeruzalem te bewaken. Maar de eerste negen jaren na de oprichting werden vooral besteed aan opgravingen in het kampement dat was gebouwd op restanten van de tempel van Salomo. Waar waren de tempeliers naar op zoek? Hebben ze wat gevonden en, zo ja, wat? Na de opgravingen keerden ze terug naar Europa. De orde groeide snel, ontving forse donaties in de vorm van land en bezit en werd machtig en invloedrijk. Volgens de pauselijke bul van Innocentius II uit 1138 was de Orde van de Tempeliers alleen verantwoording schuldig aan de paus zelf. Na de val van Akko (1291) raakten de tempeliers hun machtspositie kwijt. Filips de Schone, koning van Frankrijk, bespoedigde hun ondergang door in 1307 vrijwel de hele broederschap te laten arresteren op beschuldiging van ketterij. Veel tempeliers werden door de inquisitie gemarteld en ter dood gebracht. Filips was op de hoogte van de tempelschat en wilde de rijkdommen gebruiken om zijn schulden af te lossen, maar hij heeft niets gevonden. Hoe zat het precies met de tempelierssschat? Werd die werkelijk bewaard in de Temple (hoofdkwartier in Parijs) en waarom is het kapitaal nooit gevonden? Daarover wordt in feite door Hopkins weinig gezegd, evenmin als over andere - op de achterflap aangekondigde - aansprekende aspecten rond de orde, zoals de relatie tussen de tempeliers en de vrijmetselarij. Hopkins is er niet in geslaagd alle raadselen rond de Orde van de Tempeliers op te lossen. Dat neemt niet weg dat het boek een aardig overzicht van de historie van de tempelridders biedt. Bovendien is het royaal en kleurrijk geïllustreerd. En dat voor een weggeefprijs!

Anny Hartgerink

WIM BLOCKMANS, *KAREL V. KEIZER VAN EEN WERELDRIJK. 1500-1558.*
(OMNIBOEK: KAMPEN 2008), 286 BLZ., PRIJS € 18,90.

Bij zijn afscheid uit de Nederlanden in Brussel, op 25 oktober 1555, vertelde Karel V zijn publiek: 'Ik ben negenmaal in Duitsland geweest, zesmaal in Spanje, zevenmaal in Italië, ik kwam tienmaal hier naar de Nederlanden. In oorlog en vrede kwam ik viermaal in Frankrijk; ik was tweemaal in Engeland, en tweemaal in Afrika. Dat betekent 40 grote tochten. De kleine reizen die ik ondernam, reken ik niet. Ik heb achtmaal de Middellandse Zee overgestoken en driemaal de Oceaan. En als ik nu naar Spanje ga om daar een graf te zoeken, zal het voor de vierde maal zijn.' Zo op het eerste gezicht lijkt dit opschepperij. Alsof Karel V zijn tijdgenoten, die ongetwijfeld een stuk minder van de wereld hadden gezien dan hij, wilde imponeren met zijn vele reizen. Maar wat Karel hiermee eigenlijk wilde zeggen, past hij de traditie van de middeleeuwse vorst, zoals we die ook kennen van Karel de Grote. Zijn keizerschap kende geen vaste plaats. De enige manier waarop het grote rijk, dat hem bij toeval was toebedeeld, bestuurd kon worden, was door voortdurend rond te reizen. Hij deed het dan ook niet voor zijn plezier, maar

om te tonen dat hij een goed vorst was. En vooral om 'de boel bij elkaar te houden', zoals we nu zouden zeggen. Middels zijn charisma en autoriteit werden de onderdanen tot gehoorzaamheid gedwongen. Een degelijk bestuursapparaat ontbrak. Blockmans gaat uitvoering in op de overgangsperiode waarin Karel V keizer was: met één voet leefde hij nog in de middeleeuwen, met de andere in de 'moderne' tijd. Hij was zich bewust van de veranderingen, maar was mede door zijn afkomst en functie verbonden aan traditie. Dit blijkt een spagaat te zijn geweest waar hij moeilijk uit kon komen. In zijn inleiding stelt Blockmans de vraag hoe de wil van een individu zich verhoudt tot de kracht van structuren. Hij is vooral geïnteresseerd in de doelstellingen die Karel V voor ogen had en wat hiervan terecht is gekomen. Uit het boek komt een beeld naar voren van een heerser die het moeilijk vond om te delegeren. Karel hield het liefst de touwtjes strak in handen. Dit verklaart zijn enorme reislust: om een oogje in het zeil te houden, moest hij vrijwel alomtegenwoordig zijn, of dat in ieder geval lijken te zijn. Volgens Blockmans is de ouderwetse kijk van Karel op het uitoefenen van macht hem waarschijnlijk fataal geworden: hij miste de flexibiliteit om het hoofd te kunnen bieden aan de moderne problemen die zich voordeden, waaronder het opkomend protestantisme. Daarnaast was hij zo bezig met het verdedigen van zijn rijk, door vele oorlogen te voeren, dat de belastingdruk in sommige gebieden buitensporig groot werd. Karel V leek daarbij te koppig om de ingezette koers te veranderen. Hierdoor verzwakte de basis van zijn gezag. Het obstinate streven naar eenheid waarop Karel zich eenzijdig richtte, bleek geen haalbare kaart voor de toekomst. Het grote Habsburgse Rijk was daarmee, ondanks alle inspanningen van Karel V, gedoemd uiteen te vallen. Blockmans geeft met veel kennis van zaken inzicht in het leven van de grote vorst en beschrijft levendig interessante anekdotes en details.

Marjonne Maan

HANS JANSEN, *MOHAMMED. EEN HOORCOLLEGE OVER DE PROFEET VAN DE ISLAM.*
PIET LEUPEN, *KRUISTOCHTEN. EEN HOORCOLLEGE OVER DE STRIJD OM HET HEILIGE LAND.*
Beide hoorcolleges: (Home Academy: Den Haag 2007), 4 cd's, prijs € 34,95.

Het sleutelbegrip van onze moderne tijd is verandering: niets blijft zoals het is. Stilstand is achteruitgang. 'Change' was zelfs de verkiezingsleus van Obama, die er nog aan toe voegde dat we - dat zijn wij dan weer niet, maar de Amerikanen - dat ook kunnen, die verandering. Voorlopig kijk ik geïnteresseerd toe. De traditionele voorstelling van de premoderne agrarische samenlevingen is die van onveranderlijkheid: generaties volgden elkaar op als de seizoenen en uiteindelijk bleef alles bij het oude. De gebeurtenissen uit de bovenkamer van de samenleving die met politiek, religie enzo te maken hadden, raakten de mensen niet echt: ze gingen gewoon door met het bewerken van het land en het bakken van brood, zoals hun voorouders dat ook hadden gedaan. Ingrijpende gebeurtenissen als de val van het Romeinse rijk lijken dan ineens minder drastisch én blijken vaak ook meer van onderop te komen. De grote veranderingen in de geschiedenis zijn meer omslagpunten in een lang en geleidelijk veranderingsproces. Van de kruistochten weten we wat daarachter zat en Piet Leupen behandelt dat ook: de behoefte aan economische expansie, de veranderde vroomheidsidealen, kansen voor kansarmen, de toegenomen macht van de kerkelijke overheden in het algemeen en de paus in het bijzonder. Maar welke betekenis de persoon van Mohammed zelf - als we in zijn optreden even niet de hand van God willen zien - voor de snelle verspreiding van het islamitische geloof heeft gehad, blijft duister. Overigens kan dat ook gezegd worden over de stichter van het christelijk geloof. Maatschappelijke oorzaken moeten de enorme aantrekkingskracht en expansie van de leer van Mohammed in de zevende en achtste eeuw verklaren, want over de persoon van Mohammed is nauwelijks iets bekend. Volgens Jansen was het islamitisch geloof in ieder geval aantrekkelijk omdat het een heilsboodschap had met duidelijke leefregels. Binnen de islamitische literaire traditie heeft Mohammed natuurlijk een ijzersterke positie en zijn leven is daarin ook met wonderen omgeven; het is daarom ook niet vreemd dat zijn geloof zich zo snel verspreidde. Alles wat we binnen deze context